

логічних факторів. По-друге, джерела даного інституту трудового права України мають наступні особливості: а) містять норми в сфері матеріальної відповідальності сторін трудового договору чи контракту; б) нормативно-правові акти, які належать до джерел матеріальної відповідальності поділяються на загальне і спеціальне законодавство; в) таке співіснування загальних і спеціальних норм віддзеркалює особливості співвідношення єдності і диференціації правового регулювання матеріальної відповідальності суб'єктів трудових правовідносин; г) до них входять акти, які приймаються роботодавцями самостійно або ж в узгоджувально-договірному порядку з найманими працівниками; д) у відповідній нормотворчості активну участь бере Міністерство праці та соціальні політики України. По-третє, джерела матеріальної відповідальності сторін трудового договору (контракту) характеризуються зовнішньою об'єктивізацією, державним санкціонуванням, гарантованістю державою. По-четверте, система юридичних джерел у сфері матеріальної відповідальності за трудовим правом побудована на принципах ієрархії. Вона являє собою порядок розміщення джерел права та законодавства в системі залежно від їх юридичної сили і зводиться до наступних принципів: пріоритет актів законодавчої влади перед актами виконавчої та судової влади; перевага актів вищих органів у порівнянні з нижчими органами; наявність первинних і вторинних актів; відповідність локальних актів державно-правовим актам; можливість зупинення і скасування неправомірних актів. По-п'яте, ієрархія нормативно-правових актів, як джерел правового інституту матеріальної відповідальності галузі трудового права, базується на підпорядкованості органів, що приймають акти. Місце органу в ієрархії державних органів влади й управління визначає місце того чи іншого джерела в даній системі джерел права.

Список літератури: 1. Прокопівко В.Г. Трудове право України: Підручник. Х., 1998. 2. Російське трудове право: Учебник для вузов // Отв. ред. А.Д. Зайкин. М., 1997. 3. Чаньшлева Г.И., Болотина Н.Б. Трудовое право Украины. Х., 1999. 4. Зивс С.Д. Источники права. М., 1981. 5. Теория государства и права: Курс лекций / Под ред. М.Н. Марченко. М., 1996.

Надійшло до редакції 13.03.02

Н.Б. Кіданова

КОНЦЕПЦІЯ ЄДНОСТІ І РОЗПОДІЛУ ВЛАД ЯК ОСНОВА ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ АГРАРНИМ СЕКТОРОМ ЕКОНОМІКИ

Держава здійснює організуючу, цілеспрямовану діяльність з розбудови демократичного суспільства, забезпечення пропорційного розвитку економіки України, її аграрного сектора Органи державної влади здійснюють свої повноваження через структурований механізм, певну організаційну побудову системи органів.

Методологічною засадою функціонування органів державної влади є концепція єдності й розподілу влад. Як показують сучасні дослідження, концепція розподілу влад пов'язана з теорією народного суверенітету, із завданням утвердження законності, положеннями про права особи і політичну свободу

[1, с.3-14]. При обґрунтуванні теорії правової держави проблему розподілу влад досліджував І.Кант. Він чітко зазначав необхідність розподілу на законодавчу, виконавчу та судову влади. Кожна з них має право на автопомію, не виходячи за межі своєї компетенції. Законодавча влада належить парламентові, виконавча – урядові, судова – народові, якілі через своїх представників (присяжних) вирішує долю обвинуваченого або позову позивача [2]. При цьому перша влада видає закони як влада суверенна; друга – діє на основі закону; судова влада ділом доводить, що право існує.

Проблема єдності та розподілу влад складається з того, щоб забезпечити не тільки розподіл, але й рівновагу влад. Для забезпечення рівноваги необхідне співпадіння багатьох умов – відповідний рівень політичної та правової культури населення та державних службовців, існування системи стримань і протипаг. Сучасна концепція організаційно-правової структури влади має вигляд: єдність, розподіл, взаємний контроль та взаємодія влад [3, с.5].

Принцип розподілу влад слід розглядати не тільки як теоретичний постулат, а як основу механізму його здійснення. Зміст принципу «розподіл влади» доцільно тлумачити як констатацію того факту, що державна влада реалізується через певні державні органи, між якими державно-владні повноваження розподілені таким чином, що вони є автономними під час реалізації компетенції у встановлених Конституцією України межах. Такими органами виступають не самі гілки влади, а їх суб'єкти (інституції). Крім цього, система органів державної влади містить у собі органи, які не належать до класичної тріади, а мають так званий наскрізний характер – це, зокрема, прокуратура, інститут Президента.

Принцип розподілу влад є одним з базових конституційних принципів (ст.6 Конституції України [4]). Зміст принципу розподілу влад полягає у наступному:

- закони мають вищу юридичну силу та приймаються тільки законодавчим органом;
- органи виконавчої влади, в основному, виконують закони, нормотворчість обмежена;
- між органами законодавчої та виконавчої влади повинен бути забезпечений баланс повноважень, який виключає перенесення центру прийняття владних рішень на один орган;
- органи судової влади є незалежними і діють тільки у межах своєї компетенції;
- жодна з гілок влади не повинна втручатися до повноважень іншої, зливатися з нею;
- суперечки щодо компетенції повинні вирішуватись тільки конституційним шляхом – Конституційним Судом;
- конституційна система повинна містити правові засоби взаємного обмеження кожної влади іншою, існування системи стримань і протипаг.

Формування дієвого механізму державної влади, заснованого на принципі розподілу влад, є складною проблемою. Про це свідчить гостре протистояння між законодавчою та виконавчою гілками влади в Україні.

Конституційний принцип розподілу влад діє у повному обсязі у суспільстві з високою політико-правовою культурою, стабільним конституційним устроєм, високим рівнем соціально-економічного розвитку держави. За умов гострої поляризації населення за рівнем доходів, незавершеності процесів структурування суспільства, недостатньої розробленості концепції соціально-економічного розвитку країни забезпечення дії принципу можливе при конституційному врегулюванні взаємодії різних гілок влади.

У Конституції України прямо не вказана необхідність забезпечення взаємодії гілок влади, хоча у розділах 1, 4, 5, 8, 12 закріплено механізм стримань і противаг, а також взаємодію між гілками влади. Таким чином, визначено механізм взаємодії між гілками влади шляхом закріплення повноважень кожного з відповідних державних органів: Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України та інших органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, Конституційного Суду України, судів, прокуратури.

Вищозазначені положення складають основу характеристики організації системи органів державного управління аграрним сектором економіки.

Структура системи органів державного управління аграрним сектором економіки є складною (рис.1.). Умовно усі органи можна розподілити на три великі групи:

- органи, уповноважені здійснювати державне управління аграрним сектором економіки;
- органи, що мають окремі управлінські повноваження;
- органи, які безпосередньо до управлінських не віднесені, але мають повноваження, що безпосередньо визначають конкретні інституційні межі державно-управлінської діяльності у сфері аграрного сектора економіки.

Разом з тим, усі ці органи об'єднуються у три великі ланки: вища, центральна та місцева та їхні складові частини, які мають характер допоміжних підрозділів державних органів (окремі ланки та підрозділи). Так, у складі державних адміністрацій знаходиться управлінська ланка, яка відповідає за управління аграрним сектором на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

Система органів державного управління аграрним сектором економіки

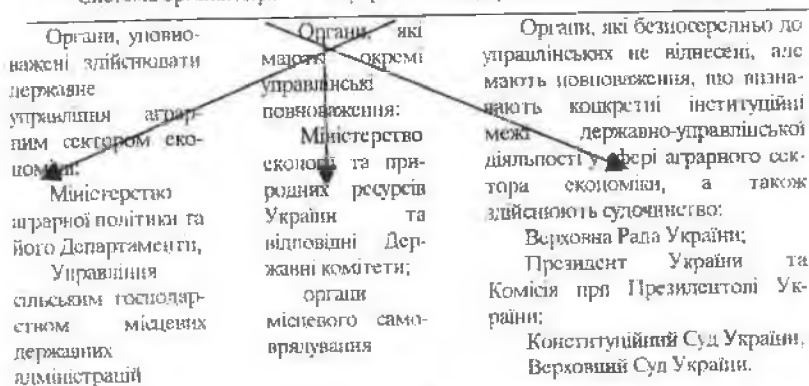

Рис. 1. Система органів державного управління аграрним сектором економіки

Вищими органами державного управління аграрним сектором економіки є органи, які мають державно-владні повноваження для здійснення державного управління на загальнодержавному рівні. Таким органом є Кабінет Міністрів України.

Разом з тим, Верховна Рада України як орган законодавчої влади приймає закони (п.3 ст.85 Конституції України) і, як орган представницький, представляє інтереси народу через народних депутатів. Тому Верховна Рада України займає особливе місце у процесі державного управління аграрним сектором економіки, встановлюючи правові межі дії уновноважених державних інститутів, регулюючи суспільні відносини у цій сфері. Саме законами визначаються стратегічні напрямки реформування аграрного сектора економіки.

Президент України не відноситься ні до законодавчої, ні до виконавчої гілки державної влади. Він є главою держави і тільки він має представницькі повноваження у середині держави та за її межами, є гарантом Конституції, прав і свобод людини і громадянина (ст.102 Конституції України), через кадрову політику активно впливає на формування Кабінету Міністрів України (п.9, 10, 15 ст.106 Конституції України), має право вето щодо прийнятих Верховною Радою України законів з наступним поверненням їх на повторний розгляд Верховної Ради України (п.30 ст.106 Конституції України). При Президентові України утворена Комісія з питань аграрної політики як консультативно-дорадчий орган [5].

Концепція єдності і розподілу влад як засада дії органів державної влади передбачає дію судової ланки як такої, що має здійснювати судочинство. Органи судової влади безпосередньо до системи органів державного управління аграрним сектором економіки не відносяться, але вони виконують найважливішу функцію – утверджують законність та захищають права і свободи громадян, поновлюють права і свободи у разі їх ущемлення. Тому слід досліджувати проблему місця і ролі органів судової влади в процесі державного управління аграрним сектором економіки. Особливого значення при цьому набуває Конституційний Суд України як орган, що вирішує питання конституційності певного нормативного акта або управлінського рішення (якщо під управлінським рішенням розуміти дії органів державного управління). Найвищим судовим органом у системі судів загальної юрисдикції є Верховний Суд України (ч.2 ст.125 Конституції України).

Центральними органами державного управління аграрним сектором економіки є [6]:

– Міністерство аграрної політики України та його окремі Департаменти: Державний департамент продовольства, Державний департамент рибного господарства (утворено на базі Державного комітету рибного господарства відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 15.03.2000 р. №487 «Про утворення Державного департаменту рибного господарства»);

– оскільки особливе значення для розвитку аграрного сектору економіки мають питання ресурсного забезпечення, до органів державного управління можуть бути віднесені Міністерство екології та природних ресурсів України та Державні комітети України: по водному господарству, по земельних ресурсах,

лісового господарства України. Діяльність цих Державних комітетів спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра екології та природних ресурсів України.

До місцевих органів державного управління аграрним сектором економіки відносяться місцеві державні адміністрації (обласні, районні, міські міст Києва, Севастополя).

Органи місцевого самоуправління взагалі займають особливе місце у державному механізмі. Вони безпосередньо до органів державного управління аграрним сектором економіки не відносяться, хоча мають окремі управлінські повноваження і виконують активну роль у процесі управління аграрним сектором економіки.

Правове регулювання діяльності органів державного управління аграрним сектором економіки здійснюється Конституцією, законами України, іншими нормативними актами.

Органи управління діють на засадах конституційних принципів:

- принципу суверенності, незалежності та самостійності державної влади. У ст.5 Конституції України зазначено, що ніхто не може узурпувати державну владу;

- принципу розподілу та єдності державної влади;

- принципу виборності (ст.38, 69, 71 Конституції України);

- принципу участі населення в управлінні державними справами (ст.38, 102 Конституції України);

- принципу гласності (ст.32, 50, п.7 ст.129).

Діяльність органів державного управління аграрним сектором економіки повинна бути, насамперед, легітимною. Джерела легітимності є такими:

1. Народ як носій суверенітету і єдине джерело державної влади.

2. Розосередження владних повноважень у певній ланці або інституті через дію принципу єдності та розподілу державної влади.

3. Спрямованість діяльності органів державного управління аграрним сектором економіки на забезпечення прав і свобод людини, на їх гарантію. Система державного управління аграрним сектором економіки має бути організована таким чином, щоб забезпечити реалізацію прав і свобод людини і громадянина у процесі державного управління.

4. Правова організація системи органів державного управління аграрним сектором економіки, забезпечення верховенства та прямої дії конституційного закону.

5. Відповідальність органів державного управління аграрним сектором економіки, їх посадових осіб як взаємна, так і перед суспільством, окремим громадянином.

Органам державного управління аграрним сектором економіки притаманні такі основні риси:

- їх функціонування спрямоване на підвищення життєвого рівня населення;

- дія має політико-правовий характер;

- основу функціонування органів складають нормативність, загальнообов'язковість;

– дія має характер визначеності, є постійною, загальноприйнятною, чітко регламентованою;

– система органів є шлісною, має гнучку структуру.

Таким чином, концепція єдності і розподілу влад становить собою основу цієї системи органів державного управління аграрним сектором економіки. Реалізація цієї концепції передбачає функціонування відповідного механізму державного управління, елементами якого є окремі державні інститути. Аналіз діючої організації системи органів державного управління аграрним сектором економіки дозволив виділити окремі складові цієї системи, що, у майбутньому, має сприяти вирішенню завдання оптимізації державного управління аграрним сектором економіки.

Список літератури: 1. Прожорова Н. Робесп'єр проти Монтеск'є, або знову про розподіл влад // Віче. 1994. №2(35). 2. Горюбен В.Л. Правосове государство: от истории к современности. Лекция. М., 1995. 3. Рябченко О.Л. Єдність та розподіл влад у системі органів державної влади в Україні // Вісник Запорізького юридичного інституту. 2000. №1(10). 4. Конституція України від 28 червня 1996 року. 5. Про Комісію з питань аграрної політики при Президенті України: Указ Президента України від 17 лютого 1999 року №182/99. 6. Про зміни у структурі центральних органів виконавчої влади України: Указ Президента України // Урядовий кур'єр. 1999. 17 грудня.

Надійшло до редакції 20.02.02

Д.О. Золотко

ПЕРВИННА СЛУЖБОВО-ТРУДОВА АДАПТАЦІЯ ПЕРСОНАЛУ ОВС: ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Проблема управління службово-трудовою адаптацією персоналу має ключове значення для органів внутрішніх справ. Від того, кому доручено на практиці здійснювати рішення держави, хто очолить служби та підрозділи органів внутрішніх справ, наскільки високим є рівень професійної майстерності кадрів, покликаних вести боротьбу зі злочинністю, вирішальною мірою залежить здійснення заходів, які спрямовані на зміцнення правопорядку та законності у країні.

Особливе значення серед цих заходів відводиться організації процесу відбору кадрів для роботи в органах внутрішніх справ, сприянню їх подальшому професійному становленню та самовизначенню.

Розглядаючи проблему службово-трудової адаптації персоналу, зазначимо, що надто значущим для кожного працівника органів внутрішніх справ з точки зору їх професійного самовизначення та самоствердження є перший рік правоохоронної діяльності. Це період ознайомлення з професією і спеціальністю, пристосування до умов праці. Не випадково багато дослідників, які працюють у сфері управління персоналом, вважають перший рік службово-трудової діяльності певною мірою критичним, тобто таким, що визначає професійну стійкість працівника.

З багатьох причин процес входження працівника в організацію не для всіх новачків закінчується успішно. Часом незалюбовленість роботою або інші фактори (умови праці, характер завдань, що вирішуються, соціально-психологічні